

Б. І. Чабан

студ. I курсу магістратури

спеціальність «Право»

Науковий керівник: к. ю. н., доц. М. А. Баламуш

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ ДУМКИ ПРО СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

На відміну від теорії держави та права та теорій інших галузевих юридичних наук, наука адміністративного права за часи свого існування декілька разів змінювала доктринальні підходи до класифікації суб'єктів адміністративного права. В основному це були науково-методологічні причини, які на певному етапі розвитку даної галузі права ставили перед адміністративістами завдання про перегляд критеріїв класифікації суб'єктів адміністративного права.

Ці питання в достатній мірі висвітлені в науковій літературі, зокрема обґрунтування різних доктринальних підходів до класифікації суб'єктів адміністративного права містяться у працях таких вчених як В. М. Бевзенко, Ю. П. Бітяк, Р. С. Мельник, Т. О. Коломоець, В. К. Колпаков і ін.

Найбільш розповсюджена в теорії держави та права класифікація суб'єктів права на фізичних та юридичних осіб не дозволяє розкрити специфіку адміністративних правовідносин. Обумовлено це наступними чинниками.

1. Юридичні особи в адміністративному праві бувають двох видів – публічно-владні суб'єкти та недержавні організації. Адміністративно-правовий статус перших суттєво відрізняється адміністративно-правового статусу других, а тому є необхідність окремо уточнювати особливості реалізації адміністративно-правового статусу публічно-владних суб'єктів (наприклад, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, тощо) та недержавних організацій (підприємств, установ, релігійних організацій і ін.).

2. Публічні службовці, до яких національне законодавство відносить державних, політичних, патронатних службовців,

службовців в органах місцевого самоврядування та інших, не можна віднести ні до фізичних осіб (бо вони реалізують публічно-владні повноваження і знаходяться в службових правовідносинах), ні до юридичних осіб (бо не мають ознак юридичної особи).

3. Учасниками адміністративних правовідносин, а також суб'єктами адміністративного права можуть бути і організації, які не мають ознак юридичної особи (наприклад, структурні підрозділи органів виконавчої влади).

Таким чином основний недолік класифікації суб'єктів права на фізичних та юридичних осіб проявляється в адміністративному праві в тому, що вона не враховує специфіку правового статусу організацій публічного та приватного права, ігнорує факт існування таких специфічних суб'єктів як публічні службовці та підрозділи органів публічної влади, які не мають статусу юридичних осіб.

Довгі роки в адміністративному праві використовувалась класифікація суб'єктів адміністративного права на два види – колективні і індивідуальні суб'єкти. Ця класифікація має як позитивний, так і негативний вплив на розвиток адміністративного права.

Позитивний вплив полягає у тому, що:

1) класифікація акцентує увагу на специфіці адміністративно-правового статусу кожного індивіду. Тобто в залежності від того, яке положення у суспільстві займає індивід, такий і об'єм адміністративних прав та обов'язків йому належить. Так вийшло, що всі громадяни України не можуть мати однаковий об'єм адміністративних прав і обов'язків. Завжди доводиться уточнювати яке положення індивід займає у суспільстві (пенсіонер, студент, суб'єкт господарської діяльності, керівник підприємства та ін.) і лише потім визначатись із об'ємом його прав і обов'язків у сфері адміністративних правовідносин;

2) класифікація враховує факт існування організацій, що не мають статусу юридичної особи, але які є учасниками багатьох адміністративних правовідносин. Тобто термін «колективні суб'єкти» дозволяє охопити собою як юридичних осіб, так і інші організації, що не мають статусу юридичної особи.

Негативний вплив класифікації суб'єктів адміністративного права на індивідуальних і колективних полягає в тому, що:

1) класифікація ігнорує факт існування публічних службовців, бо їх не можна віднести ні до індивідуальних, ні до колективних суб'єктів;

2) класифікація не враховує специфіку адміністративно-правового статусу публічно-владних суб'єктів, бо об'єднує у одній групі всіх колективних суб'єктів як публічного, так і приватного права.

В останні роки все більше обґрунтовується доцільність використання в адміністративному праві класифікації суб'єктів на два види: а) суб'єктів публічного адміністрування; б) приватних осіб [1, с. 62, 102]. До переваг цієї класифікації можна віднести наступні:

1) юридичні особи приватного права та фізичні особи об'єднані в одній групі «приватні особи», що дозволяє розкривати загальну для фізичних та юридичних осіб специфіку їх участі в адміністративних правовідносинах;

2) всі публічно-владні суб'єкти були об'єднані в одній групі, що дозволило розкривати загальну для органів виконавчої влади та місцевого самоврядування специфіку їх участі в адміністративних правовідносинах.

Недоліками ж цієї класифікації є:

1) відсутність в доктрині адміністративного права єдиного підходу до визначення публічного адміністрування, а разом із цим і визначення кола суб'єктів публічного адміністрування;

2) ігнорування публічних службовців як учасників адміністративно-правових відносин.

Ми приєднуємося до думок О. Г. Набокової, яка висловлює своє бачення класифікації суб'єктів адміністративного права з огляду на сучасні тенденції реформування даної галузі національного права. Зокрема, вчена стверджує: «Старі класифікації, що колись використовувались в адміністративному праві – «фізичні і юридичні особи», «колективні і індивідуальні суб'єкти» та сучасні – «суб'єкти публічного адміністрування і приватні особи» втратили і втрачають своє теоретичне та практичне значення. Перші, тому що не враховують

специфіку адміністративного права як публічної галузі права, а другі, тому що віднесли до суб'єктів публічного адміністрування тих публічно-владних суб'єктів, які в принципі не можуть здійснювати публічне адміністрування (наприклад, Президент України, прокуратура і ін.) [2, с. 126–131]. Відповідно, О. Г. Набокова пропонує наступним чином поділяти суб'єктів адміністративного права:

«1) публічні адміністрації – суб'єкти публічного адміністрування та інші публічно-владні суб'єкти, які в передбачених національним законодавством випадках можуть бути учасниками адміністративно-правових відносин (Президент України, СБУ, прокуратура і ін.);

2) публічні службовці як учасники внутрішньоорганізаційних (внутрішньо-управлінських) відносин в органах публічної влади;

3) приватні особи» [2, с. 126–131].

З цією класифікацією суб'єктів адміністративного права повністю погоджуємось, адже її використання буде мати в адміністративному праві і теоретичне, і практичне значення.

Список використаної літератури

1. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / за ред. В. Галунько, О. Правоторової. Видання третє. Київ : Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.
2. Набокова О. Г. Концептуальні підходи до визначення поняття «публічне адміністрування» як категорії адміністративного права. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2023. № 8 (60). С. 126–131.